

Olga Kneysler¹

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Nataliia Spasiv²

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Mariia Soroka³

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Volodymyr Didyk⁴

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Pension Provision in Ukraine: Challenges and Threats in Wartime

Abstract. *To ensure decent payments to citizens of retirement age, people with disabilities and other social groups who, according to current legislation, have the right to receive pensions, Ukraine has adopted a three-tier pension system model. However, today, only two levels of this system are functioning, facing challenges caused by the war. The purpose of the article is to analyze the state of pension provision in Ukraine through the prism of assessing the income and expenses of the Pension Fund of Ukraine, the officially established retirement age and the level of pension payments, as well as identifying problematic aspects and areas for improving the pension system in modern conditions. The results of the study show that the level of pension payments is influenced by general economic indicators, in particular, such as the state of the national economy, the number of citizens of retirement age and officially employed persons and the economically active population. The article estimates the income and expenses of the Pension Fund of Ukraine. Based on an analysis of Ukraine's position in the context of increasing the retirement age, taking into account foreign experience, the authors established the causes and consequences of low pension provision. Although the transfer of funds for providing housing subsidies to the population and benefits for housing and communal services to the budget of the Pension Fund of Ukraine has affected its deficit, the need to find sources of financing pension payments still exists. The results of the analytical assessment of the size of pension payments indicate that their volume is insignificant, especially for pensioners who receive old-age pensions. At the same time, there is an increase in the number of pensioners who have become disabled, which will require additional expenditures from the budget of the Pension Fund of Ukraine and is a negative trend caused by the war. The study presents a generalized view of the problems of pension provision in Ukraine and some measures to solve them. The results of this study are the basis for substantiating the mechanism for improving pension provision in Ukraine.*

Keywords: *pension payments, financing of pension payments, social policy, pension provision, income and expenses of the Pension Fund of Ukraine, budget of the Pension Fund of Ukraine, social standards, accumulative system of mandatory state pension insurance.*

Suggested Citation

Kneysler, O., Spasiv, N., Soroka, M., Didyk, V. (2024). Pension Provision in Ukraine: Challenges and Threats in Wartime. *Oblik i finansi*, 4(106), 125-139. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4\(106\)-125-139](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-4(106)-125-139)

---

¹ **Olga Kneysler**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID 0000-0001-9898-7031

² **Nataliia Spasiv**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

E-mail: vladnat@gmail.com (*Corresponding author*)

ORCID 0000-0003-0797-7220

³ **Mariia Soroka**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID 0009-0006-0779-1134

⁴ **Volodymyr Didyk**, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID 0009-0006-6727-813X

Ольга Кнейслер

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Наталія Спасів

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Марія Сорока

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Володимир Дідик

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Пенсійне забезпечення в Україні: виклики та загрози в умовах війни

Анотація. Щоб забезпечити гідні виплати громадянам пенсійного віку, людям з інвалідністю та іншим соціальним групам, які згідно чинного законодавства мають право на отримання пенсій, в Україні прийнято трирівневу модель пенсійної системи. Однак, сьогодні фактично лише два рівні цієї системи функціонують, стикаючись з викликами, зумовленими війною. Метою статті є аналіз стану пенсійного забезпечення в Україні через призму оцінювання доходів та видатків Пенсійного фонду України, офіційно встановленого віку виходу на пенсію та рівня пенсійних виплат, а також визначення проблемних аспектів і напрямів удосконалення системи пенсійного забезпечення в сучасних умовах. Встановлено, що на рівень пенсійних виплат впливають загальноекономічні показники, зокрема такі як стан національної економіки, кількість громадян пенсійного віку та офіційно працевлаштованих осіб й економічно активного населення. Оцінено доходи і видатки Пенсійного фонду України, проаналізовано позиції України в контексті збільшення віку при виході на пенсію за врахування зарубіжного досвіду та встановлено причини й наслідки низького пенсійного забезпечення. Виявлено, що передача коштів для надання населенню житлових субсидій й оплату пільг на житлово-комунальні послуги до бюджету Пенсійного фонду України вплинула на його дефіцит, але актуальність завдань щодо пошуку джерел фінансування пенсійних виплат не знизилася. Результати аналітичного оцінювання розміру пенсійних виплат свідчать, що їхній обсяг є незначним, особливо для пенсіонерів, які отримують пенсії за віком. Водночас, спостерігається зростання кількості пенсіонерів, які одержали інвалідність, що потребуватиме додаткових видатків із бюджету Пенсійного фонду України, та є негативним трендом, зумовленим війною. Виокремлено проблеми пенсійного забезпечення в Україні та запропоновано низку заходів щодо їхнього вирішення. Результати даного дослідження є основою для обґрунтування механізму удосконалення пенсійного забезпечення в Україні.

Ключові слова: пенсійні виплати, фінансування пенсійних виплат, соціальна політика, пенсійне забезпечення, доходи і видатки Пенсійного фонду України, бюджет Пенсійного фонду України, соціальні стандарти, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності, зумовленої здебільшого військовою агресією РФ, масовою міграцією, що призвела до посилення соціальних ризиків у суспільстві, старіння населення на тлі внутрішніх демографічних процесів, важливу роль відіграє ефективно функціонуюча система пенсійного забезпечення. В реаліях сьогодні вона стає ключовим напрямком соціального захисту найбільш вразливих верст населення – громадян пенсійного віку, малозабезпечених, інвалідів, ветеранів.

Впродовж свого існування система пенсійного забезпечення України характеризується перманентним дефіцитом бюджету Пенсійного фонду України та стрімким збільшенням частки його реципієнтів, що потребує вжиття невідкладних заходів законодавчого і фінансового характеру задля недопущення подальшого перетворення його на «фінансовий тягар» для державного бюджету.

Відповідно, постає необхідність розроблення рекомендацій теоретико-практичного характеру щодо реформування діючої системи пенсійного забезпечення як єдиного джерела фінансування потреб соціально незахищених верст населення та забезпечення їхнього добробуту на рівні не нижчому, ніж задекларовано у Конституції, яка визначає Україну як соціальну державу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики функціонування та розвитку системи соціального страхування, і зокрема пенсійного забезпечення в Україні, здійснюють такі науковці як: С. Березіна [1], А. Булигіна [2], І. Возовик [3], І. Доценко [3], Д. Загорська [2], А. Кириченко [4], О. Кнейслер [5], О. Камінська [5], Г. Куліна [6], М. Стецько [6], І. Сидор [7], Т. Денисюк [7], Л. Шеремета [8], Л. Шалієвська [9], В. Рудик та С. Бурденюк [11].

Попри вагомий внесок згаданих дослідників, потреба пошуку оптимальних шляхів реформування системи пенсійного забезпечення в Україні з метою підвищення рівня соціального захисту громадян пенсійного віку, малозабезпечених, інвалідів та ветеранів, і досі залишається актуальною. Обґрунтування практичних рішень, спрямованих на впровадження другого рівня пенсійної системи та повноцінного функціонування її третього рівня, вимагає проведення всебічного аналізу системи функціонування пенсійного забезпечення в Україні.

Метою статті є аналіз стану пенсійного забезпечення в Україні через призму оцінювання доходів та видатків Пенсійного фонду України, офіційно встановленого віку виходу на пенсію та рівня пенсійних виплат, а також визначення проблемних аспектів і напрямів удосконалення системи пенсійного забезпечення в сучасних умовах.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети авторами застосовано такі методи і прийоми теорії наукового пізнання як аналіз і синтез, методи статистичного аналізу, порівняння, групування, графічний і табличний метод.

Вклад основного матеріалу. Реформування пенсійної системи України ознаменувалось розробкою Законів України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення» у 2003 р. [10], що призвело до запровадження тривірневої пенсійної системи, згідно із якою майбутні пенсіонери повинні формувати свої пенсійні заощадження, використовуючи три незалежні інструменти. Така модель, на думку законодавців, підвищить ефективність пенсійного забезпечення та гарантуватиме гідний рівень життя після виходу на пенсію.

У контексті нашого дослідження будемо аналізувати кожен із цих рівнів. Так, перший рівень – солідарна система пенсійного забезпечення, за дотримання принципу «солідарності поколінь» й акумулювання коштів на рахунках Пенсійного фонду України, вичерпує свої фінансові можливості виплати пенсій. Перманентно дефіцит Пенсійного фонду України дотується із державного бюджету, а формування доходів в контексті накопичення коштів за рахунок єдиного соціального внеску при зниженні кількості офіційно зареєстрованих працівників і зростанні чисельності пенсіонерів (на кінець 2021 р. в Україні працювало 15,5 млн людей, а за даними Пенсійного фонду України, станом на 1 липня 2022 р. пенсію в Україні отримували 10,7 млн людей [21; 12]), дозволяє охарактеризувати цю систему як неефективну, а рівень фінансового навантаження на Фонд – надмірним. До того ж на даному рівні відсутнє нагромадження коштів на індивідуальному рахунку для власної додаткової фінансової підтримки (пенсії) у майбутньому, що за сучасних реалій демонструє її неприйнятність.

Другий рівень – накопичувальна пенсійна система передбачає відкриття для кожного офіційно працевлаштованого громадянина пенсійного накопичувального рахунку, на який надходитимуть кошти у визначеному розмірі щомісячно із трьох джерел: внесків роботодавців, внесків держави на паритетних із роботодавцем засадах та добровільні внески самих громадян. Єдиною умовою є використання коштів після виходу на пенсію й можливість передачі їх у спадок.

Система недержавного пенсійного забезпечення формує третій рівень пенсійної системи України. Кошти акумулюються шляхом добровільних внесків громадян, принцип накопичення коштів у даній системі добровільний. Пенсійні виплати здійснюються із фондів, які вдалося самостійно нагромадити [2].

Згідно п.2 ст. 2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні утворюють систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а другий та третій рівні формують систему накопичувального пенсійного забезпечення [10]. Натомість, сьогодні в Україні функціонують лише перший та третій рівні системи пенсійного забезпечення.

Відповідно до чинного законодавства пенсійні виплати здійснюються щомісячно громадянам, які досягнули пенсійного віку або у інших випадках, зокрема у зв'язку із інвалідністю, з втратою годувальника, а також із можливістю довічного пенсійного забезпечення чи одноразової пенсійної виплати. Оскільки Пенсійний фонд України є домінантним соціальним інститутом пенсійного забезпечення, проаналізуємо динаміку його доходів і видатків в розрізі основних статей.

Дані табл. 1 демонструють позитивну динаміку доходів бюджету Пенсійного фонду України (ПФУ) за період 2020-2023 рр., яка характеризується перманентним зростанням надходжень на 314 млрд грн, що у 2023 р. в 1,7 раза більше ніж у 2020 р. (див. рис. 1). Така динаміка є позитивною на тлі зниження кількості працездатного населення – із 25,1 млн осіб станом на 01.01.2020 р. до 24,7 млн осіб станом на 01.01.2022 р. (див. табл. 2) та незначного зростання розміру мінімальної заробітної плати – із 4723 грн станом на 01.01.2020 р. до 6700 грн станом на 31.12.2023 р. Ця позитивна тенденція щодо обсягу доходів ПФУ найперше пов'язана із зростанням надходжень від єдиного соціального внеску (ЄСВ) в контексті виплати грошового забезпечення військовослужбовцям, частковим відновленням зайнятості серед економічно активного населення, а також незначним економічним зростанням завдяки міжнародній фінансовій допомозі.

Таблиця 1. Динаміка та структура доходів Пенсійного фонду України упродовж 2020-2023 рр. (млрд грн)

Показник	2020		2021		2022		2023		Абсолютне віхилення 2023 р. до 2020 р.
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	
Доходи ПФУ, усього, з них:	465,26	100,0	512,76	100	620,42	100	780,15	100	313,89
Власні доходи з урахуванням залишку коштів, в тому числі:	281,75	60,42	334,18	65,17	403,93	65,10	463,12	59,36	181,37
сума ЄСВ розподілена на загальнооб'єктові соціальне страхування (ЗДСС)	254,51	54,58	301,43	58,79	375,42	60,5	428,46	54,92	173,95
кошти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій за списком № 1	3,52	0,75	3,88	0,76	2,67	0,43	4,03	0,52	0,51
кошти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій за списком № 2	1,91	0,41	2,10	0,41	1,73	0,28	2,11	0,27	0,2
кошти, сплачені банками за користування тимчасово вільними коштами ПФУ	0,11	0,02	0,17	0,03	0,26	0,04	0,20	0,03	0,09
кошти на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які живуть на території України	0,15	0,03	0,16	0,03	0,18	0,03	0,23	0,03	0,08
сплата ЄСВ на ЗДСС за деякі категорії застрахованих осіб та покриття недоотриманої суми від застосування розміру ЄСВ	21,54	4,62	26,42	5,15	23,65	3,81	23,91	3,06	2,37
Кошти державного бюджету України, усього, в т. ч.:	180,73	38,76	174,73	34,08	209,28	33,73	249,73	32,01	69,02
пенсійне забезпечення військовослужбовців, виплата пенсій, надбавок, підвищень, призначених згідно різних пенсійних програм	136,11	29,19	150,48	29,34	178,90	28,83	221,88	28,44	85,77
покриття дефіциту коштів ПФУ	34,41	7,38	23,90	4,66	29,87	4,81	26,51	3,40	-7,9
погашення заборгованості по пенсійним виплатам за рішенням суду	0,2	0,04	0,36	0,07	0,36	0,06	0,36	0,04	0,16
виплата пенсій, які не виплачено за період до місяця їх відношення:	-	-	-	-	0,15	0,02	0,1	0,01	-
внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та особам що відмовилися від довідки ВПО і проживають на контрольованій Україною території	-	-	-	-	0,79	0,12	0,94	0,12	-
виплата разової щорічної допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань, згідно постанови КМУ від 07.05.2022 р. № 540	-	-	-	-	6,41	1,03	35,40	4,54	-
кошти державного бюджету на виплату житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг	-	-	-	-	-	-	-	-	-
виплата одноразової допомоги у зв'язку із негативними наслідками COVID-19	10,02	2,15	0,18	0,03	-	-	-	-	-
кошти з фонду боротьби з COVID-19 спричиною коронавірусом SARS-CoV-2, з ціллю надання одноразової допомоги застрахованим категоріям	3,61	0,77	2,71	0,5	-	-	0,02	0,002	-
щомісячна грошова допомога деяким категоріям громадян, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною згідно постанови КМУ від 20.01.2023 р. № 79	-	-	-	-	-	-	0,06	0,008	-
разові грошові виплати до Дня Незалежності переміщеним в Україні «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» затверджені постановою КМУ від 21.07.2023 р. № 754	-	-	-	-	-	-	0,95	0,1	-
Залишок на початку року	162,7	-	945,01	-	-0,004	-	295,24	-	-

Джерело: складено авторами на основі [13; 14].

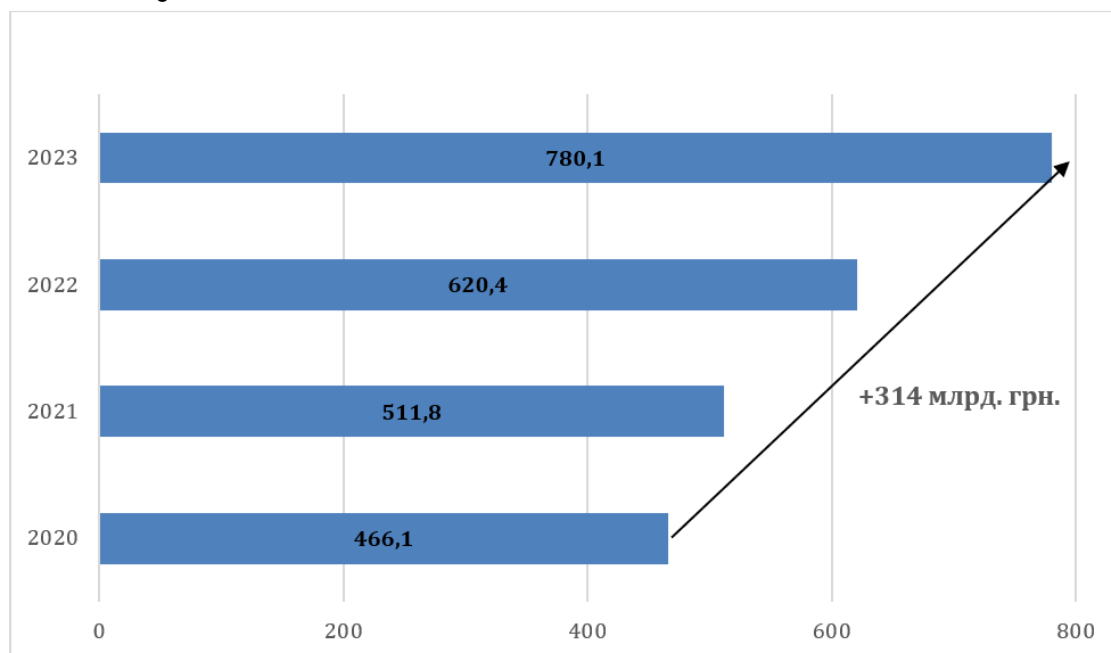

Рис. 1. Динаміка доходів Пенсійного фонду України за 2020-2023 рр. (млрд грн)

Джерело: побудовано авторами на основі [12].

Впродовж досліджуваного періоду домінуючою статтею доходів бюджету ПФУ є власні надходження, частка яких коливається від 60,42% до 59,36% із тенденцією до зниження. За період 2020-2023 рр. в абсолютному значенні власні доходи бюджету ПФУ зросли на 181,37 млрд грн (в 1,6 раза) і становлять 463,12 млрд грн у 2023 р., що ілюструє ефективну політику Уряду по наповненню бюджету ПФУ. У структурі власних доходів єдиний соціальний внесок займає найбільшу питому вагу із тенденцією до збільшення із 54,58% у 2020 р. до 60,5% усіх доходів бюджету ПФУ у 2022 р. та незначним зниженням у 2023 р. до 54,92% порівняно із 2022 р., що є об'єктивним процесом на тлі турбулентності національної економіки внаслідок війни і, відповідно, скорочення кількості функціонуючих суб'єктів господарювання, зростаючого показника еміграції економічно активного населення.

У 2023 р. у структурі фінансування ПФУ обсяг надходжень ЄСВ склав 87,6%. В абсолютному значенні надходження від єдиного соціального внеску демонструють зростання на 173,95 млрд грн у 2023 р. порівняно із 2020 р. Це відбувається в основному за рахунок сплати внесків військовослужбовцями, зростання розміру мінімальної заробітної плати та забезпечує своєчасність виплати пенсій.

Нарощування доходів ПФУ у 2023 р. спричинило профіцит його бюджету, що дало змогу здійснити розрахунок за позику, надану Державним казначейством України із єдиного казначейського рахунку у 2007-2021 рр.

Згідно статистичних даних Державної податкової служби України на початку 2023 р. було зареєстровано 2708,8 тис. осіб, які сплачують єдиний соціальний внесок, що на 16,3 тис. осіб більше, ніж на

початку 2022 р. Юридичні особи складають 701,7 тис. осіб (25,9%) від загальної кількості платників єдиного соціального внеску, фізичні особи-підприємці – 1975,7 тис. осіб (72,9%), особи зайняті незалежною професійною діяльністю – 27,5 тис. осіб (1,1%), члени фермерських господарств становлять 3,9 тис. осіб (0,1%). На тлі відкритої військової агресії рф кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання, які сплачують ЄСВ зростає, що свідчить про «вихід із тіні» й легалізацію бізнесу.

Негативним і водночас вагомих фактором, що впливає на стан пенсійного забезпечення в Україні та рівень доходів ПФУ, є зниження кількості працездатних осіб. Починаючи з 2018 р., їхня чисельність поступово зменшується, хоча і повільними темпами (виняток 2019 р.), що, відповідно, призводить до зниження сумарних відрахувань ЄСВ до ПФУ, і впливає на його дохідну частину (табл. 2). Така динаміка є загрозою в частині фінансування пенсійних виплат і забезпечення життєвих потреб осіб пенсійного віку.

Дані табл. 2 свідчать, що ще до війни на тлі зменшення кількості працездатного населення в Україні спостерігалось незначне зниження питомої ваги зайнятого населення серед працездатного – із 63,8% у 2018 р. до 63,2% у 2021 р. Тому, навіть зменшення кількості пенсіонерів з 11,7 млн осіб у 2018 р. до 10,8 млн осіб у 2021 р. не забезпечило профіцит Пенсійного фонду України. Хоча, як зазначалося вище, профіцит бюджету ПФУ таки виник у 2023 р. в основному через зростання обсягу надходжень від ЄСВ та зарахування коштів для надання населенню житлових субсидій й оплати пільг на житлово-комунальні послуги.

Таблиця 2. Динаміка показників працездатного населення та рівня безробіття в Україні впродовж 2018-2021 рр.*

Показник	Рік			
	2018	2019	2020	2021
Кількість населення, млн осіб	42,0	41,7	41,4	41,0
Кількість працездатного населення, млн осіб	25,7	25,4	25,0	24,7
Темп зниження (ланцюговий, %)	-	98,8	98,6	98,8
Кількість зайнятого населення, млн осіб	16,4	16,6	15,9	15,6
Питома вага зайнятого населення серед працездатного, %	63,8	65,3	63,6	63,2
Кількість пенсіонерів, млн осіб	11,7	11,3	11,1	10,8
Співвідношення працездатного населення до пенсіонерів	2,197	2,248	2,252	2,287
Співвідношення зайнятого населення до усього населення, %	39,0	39,8	38,4	38,0
Кількість безробітного населення, млн осіб	1,6	1,5	1,6	1,7
Рівень безробіття, населення віком 15-70 р (за методологією МОП) %	8,8	8,2	9,5	9,9

* – офіційні дані станом на 31.12. 2023 р. за певними показниками таблиці відсутні.
Джерело: розраховано авторами на основі [15].

Поряд із перманентним скороченням чисельності працездатного населення, ще однією проблемою сьогодення є достроковий вихід громадян певних категорій на пенсію, що впливає на скорочення періоду сплати страхових внесків та обтяжує існуючу солідарну пенсійну систему. Це призводить до дефіциту фінансових ресурсів для покриття пенсійних виплат і зумовлює здійснення додаткових асигнувань з Державного бюджету України на фінансове забезпечення виплати пенсій. Наголосимо, що практика дострокового виходу на пенсію в Україні є розповсюдженою і про її реформатування диспут не ведеться, що вказує на необхідність докорінних змін у національній пенсійній системі.

В умовах воєнного стану ситуація набула критичних масштабів – відбулося зниження кількості населення (найбільші показники спостерігаються серед громадян працездатного віку) та загрозливе зростання рівня безробіття. Це безпосередньо вплинуло на стан пенсійного забезпечення, призвівши до зменшення обсягу надходжень від єдиного соціального внеску до бюджету ПФУ, що, в свою чергу, позначилося на рівні фінансування пенсійних виплат. Динаміку видатків Пенсійного фонду України протягом 2020-2023 рр. та її основні тенденції демонструють дані табл. 3.

Таблиця 3. Динаміка видатків ПФУ за 2020-2023 рр. (млрд грн)

Показники	2020		2021		2022		2023		Абсолютне відхилення 2023 р. до 2020 р.
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Видатки ПФУ, усього, з них:	479,34	100	520,94	100	590,09	100	746,28	100	266,94
за рахунок власних надходжень, усього, в т. ч.:	329,50	68,74	367,21	70,49	403,45	68,37	450,57	60,37	121,07
пенсійні виплати для осіб, пенсія яким призначена згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	311,95	65,07	350,06	67,19	385,31	65,29	437,80	58,66	125,85
пенсійні виплати, згідно інших законодавчих актів на яку особа має право згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	2,65	0,55	2,19	0,42	2,09	0,35	2,10	0,28	-0,55

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
пенсійне забезпечення військовослужбовців із солідарної системи згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	6,47	1,35	7,16	1,37	7,82	1,32	8,49	1,14	2,02
виплата щомісячної цільової допомоги на прожиття згідно ЗУ «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни»	0,07	0,01	0,05	-	0,05	-	0,05	0,007	-0,02
пенсійні виплати для осіб, що живуть за кордоном	0,25	0,05	0,28	0,05	0,32	0,05	0,46	0,06	0,21
розрахунково-касове обслуговування та плата за підкріплення готівкою виплати пенсії	0,05	-	0,05	-	0,06	-	0,05	0,007	0
фінансування адміністративних витрат ПФУ	5,29	1,10	5,5	1,06	6,12	1,03	7,68	1,03	2,39
оплата за доставку та виплату пенсій із солідарної системи	1,61	0,33	1,84	0,35	1,67	0,28	1,62	0,22	0,01
погашення позик, наданих з єдиного казначейського рахунку	1,14	0,24	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок коштів Держбюджету України фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок, підвищень визначених пенсійними програмами, з витратами пов'язаними із доставкою та виплатою, з яких:	146,24	30,5	150,84	28,95	179,41	30,40	223,24	29,91	77
погашення заборгованості із пенсійних виплат за рішенням суду	0,2	0,04	0,36	0,06	0,36	0,06	0,36	0,05	0,16
плата за доставку та виплату пенсій	0,69	0,14	0,68	0,13	0,69	0,11	0,81	0,11	0,12
виплата одноразової допомоги пов'язаної із негативними наслідками хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	9,86	2,06	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок коштів Держбюджету надання матеріальної допомоги застрахованим особам, які можуть втратити доходи у разі заборони діяльності внаслідок посилення обмежувальних заходів	3,60	0,75	0,19	0,03	-	-	-	-	-
за рахунок коштів Держбюджету України для надання матеріальної допомоги застрахованим особам на період обмежувальних протиепідемічних заходів	-	-	2,70	-	-	-	-	-	-
виплата пенсій за період до місяця їх відношення: внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та особам що відмовилися від довідки ВПО і проживають на контрольованій Україною території	-	-	-	-	0,15	0,02	0,10	0,01	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
виплата разової щорічної допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань, згідно постанови КМУ від 07.05.2022 р. № 540	-	-	-	-	0,79	0,13	0,94	0,13	-
за рахунок коштів Державного бюджету на виплату житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг з яких:	-	-	-	-	6,44	1,09	35,42	4,75	-
оплата послуг, що пов'язанні з доставкою та виплатою житлових субсидій та пільг	-	-	-	-	0,04	-	0,22	0,03	-
щомісячна грошова допомога деяким категоріям громадян, що мають особливі заслуги перед Батьківщиною згідно постанови КМУ від 20.01.2023 р. № 79	-	-	-	-	-	-	0,06	0,008	-
разові грошові виплати до Дня Незалежності передбачені ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» затверджені постановою КМУ від 21.07.2023 р. № 754	-	-	-	-	-	-	0,95	0,13	-
Повернення позик минулих бюджетних періодів	-	-	-	-	29,76	5,04	29,19	3,91	-
Залишок власних коштів на кінець року	0,94	-	-0,004	-	0,56	-	4,67	-	3,73

Джерело: складено авторами на основі [13; 14; 20].

За аналізований період обсяг видатків ПФУ збільшився у порівнянні із 2020 р. на 266,94 млрд грн. (в 1,6 раза) і у 2023 р. складає 746,28 млрд грн. Найбільшу частку у структурі становлять видатки на пенсійне забезпечення громадян, пенсійна виплата яким нараховується згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» – 58,66 %, тобто пенсії за віком домінують у структурі видатків впродовж досліджуваного періоду. Зміна динаміки абсолютних значень видатків за даною статтею свідчить про їхнє зростання (на 125,85 млн грн). Таку тенденцію зумовлює підвищення розмірів пенсій та їхня індексація. Варто наголосити, що це відбувається на тлі зменшення чисельності осіб пенсійного віку (на 443 тис. осіб) впродовж досліджуваного періоду.

Зазначимо, що вперше у 2023 р. видатки ПФУ спрямовуються на виплату щомісячної грошової допомоги деяким категоріям громадян за особливі заслуги перед Батьківщиною, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 р. № 79, хоча вони займають незначну питому вагу у їхній структурі – 0,01% (0,06 млрд грн). Покриття адміністративних витрат складає 7,6 млрд грн (1,0%), а видатки на виплату житлових субсидій та пільг, які передані у відання ПФУ, – 35,42 млрд грн. (4,7%). Можемо констатувати, що передача функцій з призначення та виплати субсидій і пільг на оплату житлово-комунальних послуг, хоча й позитивно

вплинула на обсяг фінансових ресурсів ПФУ, проте стан пенсійного забезпечення не покращила.

Всі ініціативи з реформування солідарної пенсійної системи, починаючи з 2004 року і до сьогодні, не розв'язали питання зниження дефіциту ПФУ. Навіть посилення вимог до страхового стажу – з початку 2020 р. кількість років страхового стажу поступово збільшено (зокрема, у 2024 р. необхідно мати 31 рік страхового стажу, а у 2028 р. – 35 років [8]), не принесло відчутних результатів в оптимізації фінансових ресурсів ПФУ. Водночас, на накопичувальну систему пенсійного забезпечення та систему недержавного пенсійного забезпечення законодавці покладають надії у розв'язанні проблем фінансового забезпечення виплати пенсій і надбавок, що, на наш погляд, є обгрунтованим, оскільки в останні роки в Україні спостерігається однакова кількість застрахованих осіб (найманих працівників і ФОП) і пенсіонерів – 10,8 млн осіб та 10,5 осіб відповідно [21]. Фінансово це неприпустимо, адже виходячи із математичних розрахунків – один працюючий не може фінансувати одного пенсіонера.

Проаналізуємо динаміку пенсійних виплат в Україні, величина яких зростає завдяки перегляду мінімальних соціальних стандартів, встановлених законодавством України і проведенню індексації, що дозволяє характеризувати дану тенденцію як позитивну (табл. 4).

Таблиця 4. Кількість пенсіонерів та середній розмір пенсійних виплат станом на 01.01.2023 р. та 01.01.2024 р.

Розмір пенсії, грн	01.01.2023 р.			01.01.2024 р.		
	Кількість пенсіонерів усіх категорій	Середній розмір пенсії, грн	Питома вага у загальній чисельності, %	Кількість пенсіонерів в усіх категорій	Середній розмір пенсії, грн	Питома вага у загальній чисельності, %
До 2 000	1 448 006	1 896,37	13,4	64 601	1 234,09	0,6
від 2001 до 3000	3 853 231	2 467,45	35,6	3 058 670	2 618,74	29,1
Від 3001 до 4000	2 303 393	3 463,73	21,2	2 234 970	3 546,54	21,3
Від 4001 до 5000	1 056 781	4 445,39	9,7	1 567 785	4 406,45	14,9
Від 5001 до 10000	1 668 310	6 713,86	15,4	2 439 503	6 841,75	23,2
Понад 10000	511 396	13 965,82	4,7	1 151 008	14 786,47	10,9

Джерело: побудовано авторами на основі [12; 14].

Станом на 01.01.2024 р. найбільший відсоток пенсіонерів – 29,1% отримують пенсію у розмірі до 3000 грн, а 10,9% одержують пенсійні виплати в середньому розміром 14786,47 грн, що формує дисбаланси у доходах отримувачів пенсій, негативно позначаючись на купівельній спроможності домінуючої категорії пенсіонерів і можливості забезпечення базових життєвих потреб, а також рівні

їхнього добробуту. Станом на 01.01.2023 р. ситуація була дещо іншою: найнижчу середню пенсію – до 2000 грн отримувало 13,4% пенсіонерів, а більше 10000 грн – лише 4,7%. В цілому, рівень пенсійного забезпечення станом на 01.01.2024 р. таки демонструє позитивну динаміку в кількісному вираженні, однак, про якість фінансового забезпечення пенсійних виплат констатувати не доводиться (див. табл. 5, рис. 2).

Таблиця 5 Розмір пенсії упродовж 1996-2024 рр. у грн та доларах США

Роки	Пенсія в гривнях на 1 січня	Курс НБУ грн/долар на 1 січня	Пенсія в доларах
1996	39	1,6	24
1997	52	1,9	27
1998	52	1,9	27
1999	61	3,4	18
2000	69	5,2	13
2001	84	5,3	16
2002	123	5,3	23
2003	137	5,3	26
2004	182	5,3	34
2005	316	5,3	60
2006	407	5,1	81
2007	478	5,1	95
2008	776	5,1	154
2009	934	7,7	121
2010	1033	8	129
2011	1152	8	145
2012	1253	8	157
2013	1471	8	184
2014	1526	8	191
2015	1582	15,8	100
2016	1700	24	71
2017	1828	27,2	67
2018	2479	28	88
2019	2646	27,7	96
2020	3083	23,7	130
2021	3508	28,3	124
2022	3992	27,3	146
2023	4623	36,6	126
2024	5385	38	142

Джерело: складено авторами на основі [22].

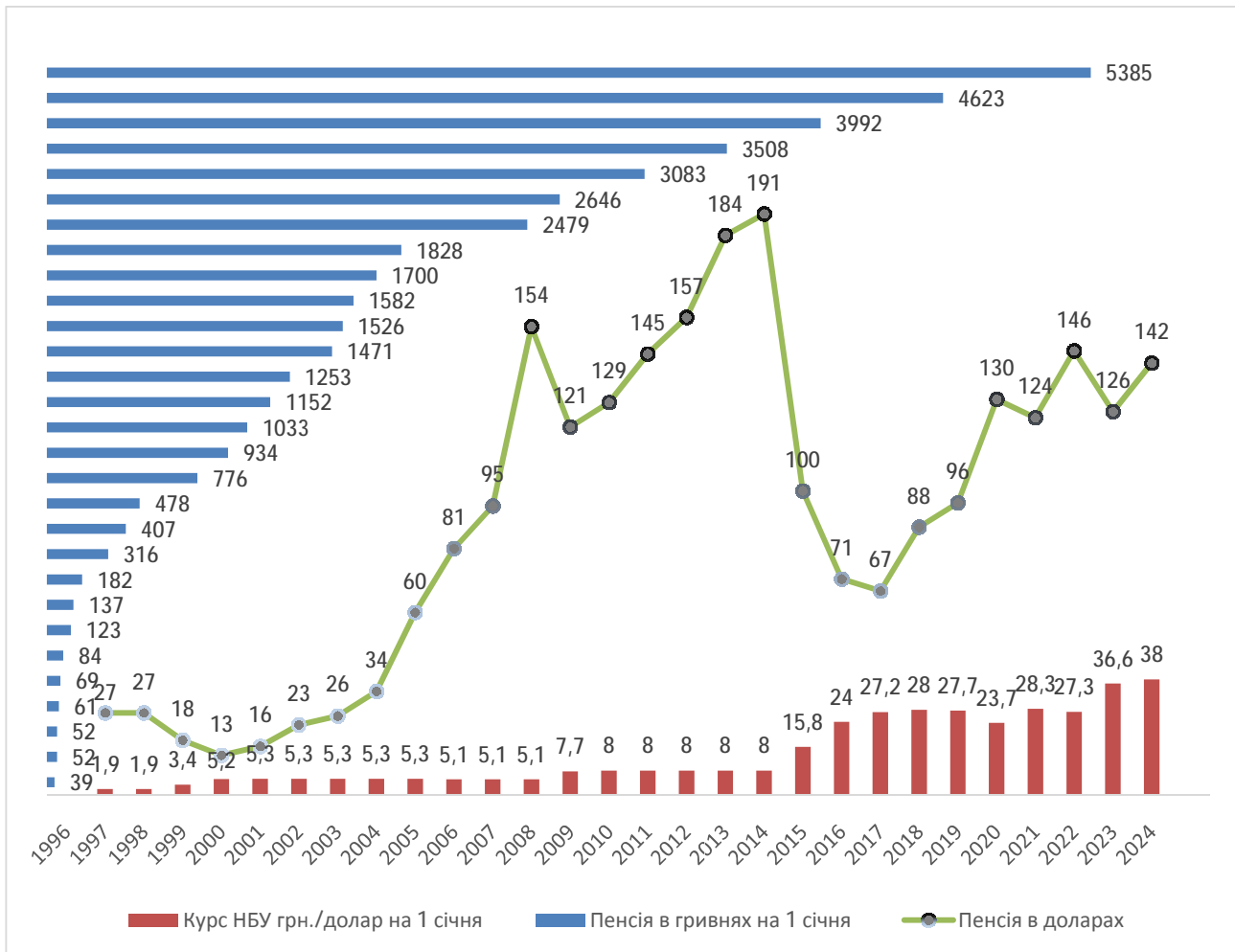

Рис. 2. Динаміка середньої пенсії в Україні упродовж 1996-2024 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [22].

Як свідчать дані рис. 2 і табл. 5, збільшення пенсійних виплат за досліджуваний період є об'єктивним процесом, зумовленим інфляцією, економічними процесами, зміною пріоритетів соціальної політики держави. Водночас, перманентне зростання пенсій впродовж останнього десятиліття ще не є показником зростання добробуту їх отримувачів, адже у доларовому еквіваленті пенсійні виплати у 2024 р. не досягають навіть рівня 2011 року. Ці цифри є яскравим свідченням зuboжіння цієї категорії населення, не говорячи уже про найвищий середній розмір пенсії у 2014 р. – 191 дол. США. Проте, було б не об'єктивно стверджувати про критичність ситуації, адже у 2022 р. – першому році війни – розмір середньої пенсії склав 146 дол. США, і надалі у 2024 р. демонструє обсяг у 142 дол. США, що є результатом продуманої фінансової політики в контексті захисту цієї категорії громадян у часи воєнних викликів і загроз.

В порівнянні з Україною європейські країни та інші держави сформували максимально комфортні фінансові умови для пенсіонерів: Іспанія (розмір середньої пенсії в 2022 р. – 1093 дол. США), Франція

(1572 дол. США), Німеччина (941 дол. США), Данія (2907 дол. США), Швейцарія (2132 дол. США), Норвегія (2512 дол. США), Австрія (1693 дол. США). Однак, і викликів у цих державах набагато менше [23].

Натомість Україна за рівнем пенсійного забезпечення навіть не спроможна досягнути таких аутсайдерів серед країн ЄС як Болгарія (291 дол. США) та Румунія (262 дол. США), що сьогодні є об'єктивним процесом в умовах тотального дефіциту ресурсів й спрямування їх на військові цілі.

Ще один важливий показник – кількість пенсіонерів упродовж досліджуваного періоду демонструє тенденцію до зменшення: із 14,1 млн осіб станом на 01.01.2006 р. до 10,5 млн осіб станом на 01.01.2024 р. (на 1,9%) (див. табл. 6). Ця цифра, порівняно із 10,8 млн офіційно працевлаштованих осіб, негативно характеризує стан пенсійного забезпечення в Україні, адже така ситуація вимагає перманентного державного дотування ПФУ, здійснюючи тиск на державний бюджет. Як наслідок, актуалізується питання недержавного пенсійного страхування.

Таблиця 6. Кількість пенсіонерів усіх категорій упродовж 2006-2024 рр.

Показники	2006	2011	2016	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Усього пенсіонерів, млн., у тому числі	14,1	13,7	12,3	11,5	11,3	11,1	10,8	10,7	10,5
за віком	10,6	10,6	9,4	8,7	8,5	8,3	8,1	7,9	7,7
по інвалідності	1,6	1,49	1,40	1,41	1,45	1,48	1,49	1,49	1,54
у зв'язку із втратою годувальника	0,85	0,85	0,73	0,65	0,65	0,64	0,64	0,64	0,66
за вислугу років	0,63	0,66	0,66	0,63	0,62	0,61	0,59	0,57	0,55
отримувачі соціальної пенсії	0,37	0,16	0,1	0,08	0,08	0,07	0,07	0,06	0,06
довічне утримання суддів у відставці	-	1	1	3	3	4	4	4	4

Джерело: складено авторами на основі [24].

Як видно з табл. 6, спостерігається зменшення кількості пенсіонерів, котрі одержують пенсію за віком (в 1,4 раза у 2024 р. порівняно із 2006 р.), що є об'єктивним явищем через зростання показника смертності в Україні, який у 2024 р. утричі вищий за показник народжуваності, та збільшення чисельності пенсіонерів у зв'язку із отриманням інвалідності внаслідок війни упродовж 2022-2024 рр. Така ситуація вимагатиме в найближчому майбутньому пошуку ефективних джерел фінансування, серед яких вбачаємо створення позабюджетного цільового фонду допомоги інвалідам війни, кошти якого спрямовувалися б на їхнє пенсійне забезпечення.

За прогнозами ООН, кількість осіб у віці 65 років протягом наступних двадцяти п'яти років подвоїться, досягнувши 1,5 млрд у 2050 р. У середньому у світі частка населення старше вказаного віку становитиме близько 16%, у Європі цей показник складатиме приблизно 29,4%, а у Латинській Америці може перевищити 19-20% [17]. Через це у низці європейських країн відбувається підвищення пенсійного віку до 65-67 років, а в окремих країнах розглядають можливість його збільшення до 70 років (табл. 7).

Таблиця 7. Офіційний вік виходу на пенсію у європейських країнах

Країни	Вік виходу на пенсію, визначений у країні		Нововведення, що плануються у пенсійній системі
	чоловіки	жінки	
Данія	67	67	До 2030 р. пропонують підвищити пенсійний вік до 68 р
Іспанія	66 р. 2 міс	66 р. 2 міс	До 2027 р. пенсійний вік має зрости до 67 р
Німеччина	67	67	З 2012 р., збільшуватиметься пенсійний вік з 65 до 67 р. до 2029 р на 1-2 міс.
Польща	67	60	З 2020 р. чоловіки виходитимуть на пенсію у віці 67 р., а жінки розпочнуть виходити на пенсію при таких умовах, лише з 2040 р.
Угорщина	65	65	З 2018 р збільшено пенсійний вік з 62 до 65 р для чоловіків, для жінок з 2020 р.
Україна	60	60	З 2020 р страховий стаж буде збільшуватися на 1 р, у 2024 р – необхідно мати 31 р, а у 2028 р – 35 р страхового стажу.
Фінляндія	63	63	Пенсійний вік встановлено від 63 р – 68 р, тобто він є гнучким.
Франція	62,5	62	Існують певні винятки для деяких професій та категорій людей, які можуть виходити швидше на пенсію (зокрема, професії, що пов'язанні зі здоров'ям).

Джерело: побудовано авторами на основі [18; 19].

Стан розвитку пенсійної системи в європейських країнах є прикладом забезпечення високого рівня добробуту громадян, водночас вік виходу на пенсію там вищий ніж в Україні. Наприклад, в Іспанії до 2027 р. відбуватиметься поступове підвищення пенсійного віку до 67 років, при цьому, вийти на пенсію у віці 66 років і двох місяців може будь-який іспанець, якщо він сплачував страхові внески не

менше 37,5 років. З 2012 року у Німеччині поступово відбувається зростання пенсійного віку з 65 до 67 років у 2029 р. (орієнтовно на один-два місяці кожного року). У Польщі з 2020 р. чоловіки виходять на пенсію у віці 67 років, а жінки розпочнуть виходити на пенсію при таких умовах тільки з 2040 р. Пенсійний вік у Фінляндії знаходиться в діапазоні від 63 до 68 років.

Таблиця 8. Офіційний вік виходу на пенсію та умови призначення пенсії за віком в Україні у 2024-2028 рр.

Показники	Право на пенсію за віком після досягнення:		
	60 років	63 років	65 років
	Розмір страхового стажу – не менше:	Розмір страхового стажу – від і до:	Розмір страхового стажу – від і до:
3 1 січня 2024 р.	31	21 – 31	15 – 21
3 1 січня 2025 р.	32	22 – 32	15 – 22
3 1 січня 2026 р.	33	23 – 33	15 – 23
3 1 січня 2027 р.	34	24 – 34	15 – 24
3 1 січня 2028 р.	35	25 – 35	15 – 25

Джерело: побудовано авторами на основі [25].

Таким чином, офіційний вік виходу на пенсію в європейських країнах вищий за пенсійний вік в Україні – 60, 63 та 65 років залежно від страхового стажу (табл. 8). За відсутності страхового стажу громадяни України, які досягли 65-річного віку, мають право виключно на державну соціальну допомогу у розмірі 2361 грн. у 2025 р. Привілеї мають лише особи за наявності більше 40 років стажу – їм пенсія за віком нараховується незалежно від віку.

Результати нашого дослідження свідчать, що зміни в системі пенсійного забезпечення в Україні – неминучі. Реформування потребує політика фінансування дефіциту ПФУ; актуальним є пошук нових джерел фінансового забезпечення пенсійних виплат; перегляду вимагає вік виходу на пенсію, страховий стаж та розрив між мінімальною й максимальною пенсійною виплатою, яка існує сьогодні. «Оскільки в Україні пенсійні та податкові закони часто змінюються, держава повинна запропонувати інші інструменти накопичення, соціального захисту для громадян, підвищивши рівень довіри до них» [19].

Сьогодні трирівнева система пенсійного забезпечення в Україні повноцінно не запроваджена (діє лише перший та третій рівень; останній до того ж повноцінно не функціонує). Така ситуація потребує розроблення шляхів подальшого реформування пенсійної системи за врахування поточних проблем. Виявлено, що основними проблемними аспектами ефективного розвитку пенсійного забезпечення в Україні є:

- виклики та загрози національного масштабу, спричинені війною;
  - масштабна еміграція населення, особливо працездатного віку;
  - загострення демографічної ситуації, що характеризується найнижчими показниками народжуваності та високими показниками смертності;
  - вимушена внутрішня міграція економічно активного населення із окупованих територій та територій, де відбуваються активні бойові дії;
  - «старіння нації», що характеризується зростанням кількості громадян похилого віку та зниженням кількості населення молодого віку.
- Дж.Ю. Кім та Д. Лі [16] виявили, що в усіх пенсійних

схемах із старінням економіки зайнятість і заробітна плата для низькокваліфікованих працівників зменшуються, а для висококваліфікованих працівників збільшуються;

– неефективна система пенсійного забезпечення, яка втратила свою актуальність в контексті забезпечення життєвих потреб пенсіонерів ще до початку повномасштабної війни;

– перманентний дефіцит бюджету ПФУ і його покриття за рахунок асигнувань із державного бюджету;

– неповна сплата ЄСВ через виплату частини заробітної плати «у конверті»;

– наявність значної кількості пенсіонерів, які мають право на дострокову пенсію, а також вір-пенсіонерів із значними пенсійними виплатами.

Висновки. Результати проведеного дослідження вказують на низку невирішених проблем, які перманентно загрожують фінансовій стійкості пенсійної системи України та негативно впливають на соціальну справедливість, збурюючи, і так виснажене війною, суспільство. Розв'язання тактичних завдань – як-от подолання дефіциту Пенсійного фонду України чи збільшення пенсійних виплат людям з інвалідністю, на наш погляд, не вирішують глобальніших проблем, які підняті у даному дослідженні.

Основні проблеми, які перманентно супроводжують національну пенсійну систему, посилює повномасштабне вторгнення РФ, сформувавши нові виклики і загрози, алгоритмів розв'язання яких часто неможливо відшукати. Водночас, вважаємо, що низка прагматичних рішень здатна сформувати підґрунтя для покращення стану пенсійного забезпечення. Серед таких:

- подальше стимулювання релокації суб'єктів господарювання із територій, де ведуться бойові дії або ж які окуповані, що дасть змогу створити робочі місця, задіявши при цьому внутрішньо-переміщених осіб. Як наслідок, зросте рівень зайнятості та збільшаться надходження внесків до ПФУ;
- здійснення економіко-математичних розрахунків щодо можливостей збільшення пенсійного віку та оцінки наслідків такого зростання в контексті впливу на тривалість і якість життя українців;

- посилення відповідальності не лише за виплату заробітної плати «в конверті», а й за отримання такої виплати, що безпосередньо вплине на обсяг надходжень ЄСВ;
- забезпечення повноцінного функціонування національної пенсійної системи із акцентом на накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, оскільки саме вона враховує існуючі демографічні та економічні виклики;
- розширення міжнародного співробітництва через призму участі у грантових проєктах, спрямованих на фінансування пенсійних виплат людям, які отримали інвалідність внаслідок воєнних дій;

- пошук джерел фінансового та нефінансового характеру щодо створення позабюджетного цільового фонду допомоги інвалідам війни, кошти якого спрямовувалися б на їхнє пенсійне забезпечення;
- проведення роз'яснювальних кампаній органами Пенсійного фонду України та недержавних пенсійних інституцій для підвищення обізнаності громадян щодо «пенсійної культури» та необхідності додаткових пенсійних накопичень як запоруки безбідної та забезпеченої старості;
- адаптація та імплементація кращих зарубіжних практик пенсійного забезпечення задля посилення соціальної справедливості.

4 Список використаних джерел

1. Березіна С. Б. Сучасні і майбутні ризики в соціальній сфері України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 32. С. 131-142.
2. Булигіна А. В., Загорська Д. М. Пенсійний фонд України та вдосконалення пенсійного забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2020. № 7. С. 160–165. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-160-165>
3. Доценко І. О., Возовик І. А. Проблеми соціального страхування та напрями його модернізації в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 23. С. 542-546.
4. Кириченко А. В. Розвиток соціального страхування в Україні: монографія. К.: ЦП «Компринт», 2017. 197 с.
5. Кнейслер О., Камінська О. Проблеми інституційно-правового забезпечення асистанської діяльності на страховому ринку України. *Світ фінансів*. 2016. № 1. С. 192-205.
6. Прохоровська С., Кулина Г., Стецько М. Реформування системи соціального страхування в Україні: проблемні аспекти та ключові завдання. *Світ фінансів*. 2022. № 3. С. 66-82.
7. Сидор І., Денисюк Т. Державне пенсійне страхування в Україні: виклики сучасності та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2022. № 1. С. 22-35.
8. Західна О. Р., Шеремета Л. М. Аналіз поточного стану пенсійного забезпечення в Україні. *Молодий вчений*. 2022. № 5(105). С. 17-23.
9. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: Растр-7, 2020. 196 с.
10. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
11. Рудик В. К., Бурденюк С. В. Особливості розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні на сучасному етапі проведення пенсійної реформи. *Облік і фінанси*. 2020. № 1(87). С. 123-128. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-123-128](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-123-128)
12. Пенсійний фонд України. Статистика. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/>
13. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2020 р. URL: https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2021/03/Zvit_2020_z_byudzhetom.pdf
14. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/ZVIT%20PFU%202022.pdf>
15. Статистичний щорічник України 2022 / за ред. І. Є. Вернера. Київ: Державна служба статистики України, 2023 р. 387 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf
16. Kim J. Y., Lee D. Pension systems revisited in the age of automation and an aging economy. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2024. Vol. 228, 106784. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2024.106784>
17. World Population Ageing 2020 Highlights. Living arrangements of older persons matter. UN. Washington, DC, 2020. 47 р. URL: https://digitallibrary.un.org/record/3898412/files/undesa_pd-2020_world_population_ageing_highlights.pdf
18. Пархоменко-Кучевіл О. І. Реформування системи пенсійного забезпечення: європейські практики та досвід для України. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 1(31). С. 149-159. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1\(31\)-149-159](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1(31)-149-159)
19. Леваєва Л. Ю., Кучеренко М. А. Аналіз сучасного стану системи пенсійного забезпечення в Україні. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 36(1). С. 215-229.
20. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2023 р. URL: https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2024/05/Zvit-2023_06052024.pdf
21. Студеннікова І. Соціальні видатки: що і чому фінансує держава у 2023 році. *KSE*, 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/Sotsialnii---barometr_2023.pdf
22. Розмір пенсії за віком. URL: <https://www.pfu.gov.ua/33650-rozmir-pensiyi-za-vikom/>
23. Дубровенко А. Старійте за кордоном – порівняння пенсій в Україні та країнах ЄС. *Новини.LIVE*, 2024. URL: <https://finance.novyny.live/stariite-za-kordonom-porivniannia-pensii-v-ukrayini-ta-krayinakh-ies-219913.html>

24. Статистичний щорічник України за 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf
25. Пенсія за віком у 2025 році: коли призначають та який стаж необхідний. URL: <https://www.pfu.gov.ua/cn/405094-pensiya-za-vikom-u-2025-rotsi-koly-pryznachayut-ta-yakyy-stazh-neobhidnyj/>

4 References

- Berezina, S. B. (2018). Suchasni i maibutni ryzyky v sotsialnii sferi Ukrainy [Current and future risks in the social sphere of Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 32, 131-142.
- Bulyhina, A. V., Zahorska, D. M. (2020). Pensiyni fond Ukrainy ta vdoskonalennia pensiinoho zabezpechennia [Pension Fund of Ukraine and improvement of pension provision]. *Biznes Inform*, 7, 160-165. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-160-165>
- Dotsenko, I. O., Vozovyyk, I. A. (2019). Problemy sotsialnoho strakhuvannia ta napriamy yoho modernizatsii v Ukraini [Problems of social insurance and directions of its modernization in Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, 23, 542-546.
- Kyrychenko, A. V. (2017). Rozvytok sotsialnoho strakhuvannia v Ukraini [Development of social insurance in Ukraine]. Kyiv: Kompynt.
- Kneisler, O., Kaminska, O. (2016). Problemy instytutsiino-pravovoho zabezpechennia asystanskoj diialnosti na strakhovomu rynku Ukrainy [Problems of institutional and legal support of assistance activities in the insurance market of Ukraine]. *Svit finansiv*, 1, 192-205.
- Prokhorovska, S., Kulyna, H., Stetsko, M. (2022). Reformuvannia systemy sotsialnoho strakhuvannia v Ukraini: problemni aspekty ta kluchovi zavdannia [Reforming the social insurance system in Ukraine: problematic aspects and key tasks]. *Svit finansiv*, 3, 66-82.
- Sydor, I., Denysiuk, T. (2022). Derzhavne pensiine strakhuvannia v Ukraini: vyklyky suchasnosti ta napriamy reformuvannia [State pension insurance in Ukraine: challenges of the present and directions of reform]. *Svit finansiv*, 1, 22-35.
- Zakhidna, O. R., Sheremeta, L. M. (2022). Analiz potochnoho stanu pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Analysis of the current state of pension provision in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 5(105), 17-23.
- Shaliiievska, L. I. (2020). Pensiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Pension provision in the system of economic security of the state]. Lviv: Rastr-7.
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia: Zakon Ukrainy [On Compulsory State Pension Insurance: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
- Rudyk, V. K., Burdeniuk, S. V. (2020). Osoblyvosti rozvytku nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia v Ukraini na suchasnomu etapi provedennia pensiinoj reform [Peculiarities of Development of Non-State Pension Funds in Ukraine at the Current Stage of Pension Reform]. *Oblik i finansi*, 1(87), 123-128. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-123-128](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-123-128)
- Pensiyni fond Ukrainy. (n.d.). Statystyka [Statistics]. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/>
- Pensiyni fond Ukrainy. (2021). Zvit pro robotu ta vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy u 2020 r [Report on the work and budget execution of the Pension Fund of Ukraine in 2020]. Retrieved from https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2021/03/Zvit_2020_z_byudzhetom.pdf
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023). Zvit pro robotu ta vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy u 2022 r [Report on the work and budget execution of the Pension Fund of Ukraine in 2022]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/ZVIT%20PFU%202022.pdf>
- Verner, I. Ye. (ed.) (2023). Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy 2022 [Statistical Yearbook of Ukraine 2022]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf
- Kim, J. Y., & Lee, D. (2024). Pension systems revisited in the age of automation and an aging economy. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 228, 106784. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2024.106784>
- UN. (2020). World Population Ageing 2020 Highlights. Living arrangements of older persons matter. Retrieved from https://digitallibrary.un.org/record/3898412/files/undesa_pd-2020_world_population_ageing_highlights.pdf
- Parkhomenko-Kutsevil, O. I. (2023). Reformuvannia systemy pensiinoho zabezpechennia: yevropeiski praktyky ta dosvid dlia Ukrainy [Pension system reform: European practices and experience for Ukraine]. *Naukovi perspektyvy*, 1(31), 149-159. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1\(31\)-149-159](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-1(31)-149-159)
- Levaieva, L. Yu., Kucherenko, M. A. (2018). Analiz suchasnoho stanu systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Analysis of the current state of the pension system in Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk universytetu*, 36(1), 215-229.
- Pensiyni fond Ukrainy. (2024). Zvit pro robotu ta vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy u 2023 r. [Report on the work and budget execution of the Pension Fund of Ukraine in 2023]. Retrieved from https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2024/05/Zvit-2023_06052024.pdf
- Studennikova, I. (2024). Sotsialni vydatky: shcho i chomu finansuie derzhava u 2023 rotsi [Social spending: what and why is the state financing in 2023]. Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/Sotsialni---barometr_2023.pdf

22. Pensiinyi fond Ukrainy. (2024). Rozmir pensii za vikom [Pension size by age]. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/33650-rozmir-pensiyyi-za-vikom/>
23. Dubrovenko, A. (2024). Stariite za kordonom – porivniannia pensii v Ukraini ta krainakh YeS [Grow old abroad - comparison of pensions in Ukraine and EU countries]. *Novyny.LIVE*. Retrieved from <https://finance.novyny.live/stariite-za-kordonom-porivniannia-pensii-v-ukrayini-ta-krayinakh-ies-219913.html>
24. Verner, I. Ye. (ed.) (2024). Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 [Statistical Yearbook of Ukraine for 2023]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf
25. Pensiinyi fond Ukrainy. (2024). Pensiia za vikom u 2025 rotsi: koly pryznachaiut ta yakyi stazh neobkhidnyi [Old-age pension in 2025: when is it assigned and what length of service is required]. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/cn/405094-pensiya-za-vikom-u-2025-rotsi-koly-pryznachayut-ta-yakyj-stazh-neobkhidnyj/>